

De torenkijker

Piet was niet helemaal goed, vonden ze in het dorp. Een brave jongen, dat wel, maar hij had ze niet allemaal op een rijtje. Piet was 38 en woonde nog bij zijn vader en moeder. De andere kinderen waren het huis uit. Piet niet, het beviel hem prima. Voor hem was het vanzelfsprekend dat hij bij zijn ouders woonde.

Zijn ouders waren al flink op leeftijd. De kinderen waren kortgeleden bij elkaar geweest om te praten hoe het verder moest als hun ouders niet meer voor Piet konden zorgen. Waar zou hij terechtkunnen? In een instelling? Nelly, de oudste, vond dat maar niets en zag hem eerder bij een van hen. Ze kwamen er voorlopig niet uit.

Hoewel ze zich altijd zorgen maakten, hadden Piets ouders eigenlijk geen kind aan hem. Hij zat het grootste gedeelte van de dag in zijn toren. Een mooie ronde toren die zijn vader voor hem in de achtertuin had gebouwd. Deels van steen en deels van hout. Breed van onder, smal in het midden en weer breed aan de bovenkant. Het lijkt wel een vrouw zonder benen, had Piets broer Theo een keer gezegd. Piet zag het er niet in.

De toren was zijn domein. Piets vader mocht er komen, heel soms iemand anders. In zijn toren overzag hij heel het dorp. Hij had een verrekijker om alles nog beter te kunnen zien. Zo gauw het licht was zat hij op zijn post. Pas als het donker werd, ging hij naar binnen. Alleen voor het eten kwam hij naar beneden. 's Morgens om een uur of halfelf bracht zijn moeder hem een kop koffie. 's Middags rond drie uur 'wat te drinken'. Ze zette het onder aan de trap neer.

Als elke dag hetzelfde ging, voelde hij zich het best. Soms werd het ritme doorbroken. Pas nog toen hij naar de dokter moest. De rest van de dag en de dag daarop was Piet uit zijn doen. Ook in de wintermaanden had hij het moeilijk als de kou hem uit de toren verdreef. Op een beetje kou kon hij zich kleden, maar als de kou niet meer te harden was, zat Piet in huis. Daar had hij wat op gevonden. Vanuit de slaapkamer hield hij de straat in de gaten, alsof hij in zijn toren zat.

Op zondag kwamen alle kinderen en kleinkinderen naar oma en opa. Dan bleef Piet na het eten wel eens zitten. Maar als het begon te kriebelen, vertrok hij naar zijn toren. Die zondagen vond hij maar niets. Veel te druk.

Iedereen in het dorp kende Piet. Dorpsgenoten die langs de toren reden, groetten hem. 'Pietje,' riepen ze of ze zwaaiden. Piet groette altijd terug en stak dan kort zijn hand op. Hij werd ook wel eens gepest. 'Pietje is van de melkboer,' riepen kinderen dan in het voorbijgaan, doelend op zijn vuurrode haar. Meestal deed Piet of hij niets hoorde, maar af en toe schoot hij uit zijn slof. Hoe kwader hij werd, hoe meer de kinderen riepen.

Piet kende iedereen in het dorp. Hij wist waar iedereen woonde en hoeveel kinderen ze hadden. Hij had de plattegrond van het dorp in zijn hoofd.

Alle veranderingen schreef hij op.

'Kerkstraat 16: nieuwe mensen,' noteerde hij dan. 'Man, vrouw, twee meisjes, een jongen.' Of 'Prins Bernhardstraat 8: andere auto. Mazda. Rood. HB-56-RS.'

Geboorten, overlijden, 25 of 50 jaar getrouwd, doopfeesten. Piet hield het bij. In zijn schrijfblok. Zonder dat hij het door had, was hij de archivaris van het dorp. De torenarchivaris.

Veel dorpsbewoners hadden vaste gewoonten, had hij gemerkt. Ze gingen op zondag altijd op dezelfde tijd naar de kerk, naar dezelfde mis. De mannen wasten op zaterdagochtend rond elf uur hun auto en je kon er de klok op gelijkzetten wanneer de vrouwen naar de dorpswinkel gingen of de kinderen van school kwamen.

Hij had het allemaal in zijn hoofd. En wist hij het even niet, dan raadpleegde hij zijn schrijfblokken waarvan hij er de afgelopen jaren heel wat had volgeschreven.

Twee dorpsbewoners kwamen regelmatig een praatje maken. Jan Bruins, die de hele dag toch niets te doen had volgens zijn vader, en Alie Bullens, de nieuwsgierigste vrouw van het dorp. ‘En Piet, nog iets gezien vandaag?’ vroeg ze dan. Piet vond het een vervelende vrouw, maar keek toch elke keer weer uit naar haar bezoek. Alles wat hij gezien had, gaf hij zonder morren aan haar door. Alie vertelde hem de nieuwtjes die zij had gehoord.

In de Pastoor Maandagstraat waren nieuwe mensen komen wonen, had Piet vorige week gezien. Zolang hij wist had op nummer 24 de familie Klaassens gewoond. Aardige lui, vond Piet. Bij nieuwelingen moest je maar afwachten. Alie Bullens had hem verteld dat het import was. De man en de vrouw werkten allebei. Dat moderne gedoe vond Alie maar niets. Ze hadden ook drie kinderen. ‘Dat kon toch nooit goed gaan zonder moeder in huis,’ orakelde ze. Piet had er geen menig over, maar knikte met haar mee. Sindsdien had hij het hoekhuis aan de Pastoor Maandagstaat extra aandacht gegeven. Hij zag eerst de man en daarna de vrouw vertrekken. Daartussenin de kinderen. Hij noteerde de tijden wanneer ze vertrokken en weer terugkwamen. Dat deed hij ook met het merk auto, de kleur en het kenteken. Twee keer, want ze hadden twee auto’s. In het weekend stonden de auto’s meestal voor de deur. Dan sliepen ze uit, dacht Piet. Soms kwam er bezoek, af en toe gingen ze met het hele gezin ergens heen. Smeekens, heetten ze, had Alie hem verteld.

Al vrij snel kwamen de geruchten. Alie voorop. Met dat gezin was wat mis. De kinderen speelden nooit buiten. De moeder zag je af en toe in de dorpswinkel, maar verder niet. De burens hadden Alie verteld dat ze regelmatig ruzie hoorden. En huilende kinderen. Nee, het was daar niet pluis, oordeelde Alie en met haar bijna het hele dorp.

Smeekens werkte op de bank, zij in het ziekenhuis. De slager had via zijn broer gehoord dat de Smeekens op hun vorige adres ook al niet geliefd waren. Erg op zichzelf, ze wilden geen contact met anderen. Waarom ze daar waren verhuisd, wist de broer van de slager niet te vertellen.

Zowat het hele dorp roddelde mee. De hoofdonderwijzer was een uitzondering. Net als Jan Bruins. Hij waarschuwde Piet voor Alie.

‘Dat mens geniet mij te veel van de ellende van anderen,’ had hij gezegd. ‘Als er niets aan de hand was, zou ze het verzinnen en verkopen als de waarheid. Bij haar is heel wat mis in die bovenkamer. Ze is gevaarlijk en stookt mensen tegen elkaar op. Laat je door haar niet gek maken, Piet.’

Piet mocht Jan Bruins wel. Hij was aardig en recht voor z’n raap, zonder ooit een kwaad woord van iemand anders te zeggen, behalve van Alie dan.

Maar als bijna iedereen in het dorp zei dat er wat mis was met dat gezin, wie was hij dan? Ze konden het toch moeilijk allemaal mis hebben. Piet vond het maar moeilijk. Hij zou de Smeekens de komende tijd goed in de gaten houden, dat stond vast.

Alie bracht Piet het nieuws dat in het christelijke dorp als een bom was ingeslagen. De Smeekens zaten bij de Jehova’s Getuigen. ‘Een soort sekte,’ vertelde ze. Hij had geen benul wat Jehova’s en sekten waren, maar hij merkte aan Alie dat het iets ernstigs moest zijn. ‘Och, laat dat mens toch kletsen,’ zei Jan Bruins een dag later. Jehova’s, nou en. Laat ze dat gezin met rust laten, dat heeft al genoeg aan zichzelf.’

Piet kon het door zijn verreijker zien alsof hij vlakbij stond. Hij zag de man en vrouw voor hun huis schreeuwend tegenover elkaar staan. De kinderen huilden. Het leek of de vrouw een

blauw oog had, maar zo precies kon hij vanuit zijn toren nu ook weer niet zien. Hij zag wel dat de man de vrouw en de kinderen naar binnenduwde en de deur hard dichtsmeed. Vlug pakte hij zijn schrijfblok. ‘Zaterdag, 11.40 uur,’ schreef hij op. En daarna het tafereel dat hij daarvoor had aanschouwd. ‘Sjonge, jonge,’ mompelde hij in zichzelf. Had Alie dan toch gelijk? Er was wel degelijk iets mis met de Smeekens, dat had hij met eigen ogen gezien.

De torenkijker verwaarloosde de rest van het dorp. Hij had enkel nog aandacht voor het hoekhuis aan de Pastoor Maandagstraat. Hij had het onbestemde gevoel dat hij nog lang niet alles had gezien. Er stond meer te gebeuren. Hij wist het zeker.

Het schemerde al toen hij de deur bij de Smeekens open zag gaan. Een grote kist werd naar buiten gedragen. Hij zag de man naar links en rechts kijken alsof hij niet wilde dat iemand hem zag. Maar Piet zag het wel. Als enige, en daar was hij trots op. Smeekens laadde de kist in zijn stationcar. Met veel moeite. Tegelijkertijd zag hij dat de rode auto van de vrouw niet meer voor de deur stond. Sjonge, jonge, wat was daar toch allemaal aan de hand. Nee, dat was niet pluis. Een half uur later zag hij Smeekens met een lege auto terugkomen.

Hij liet Alie lezen wat hij de vorige avond had opgeschreven. ‘Godsakker,’ zei ze. ‘Dat klopt niet, Piet. Ik durf erom te wedden dat zijn vrouw in die kist lag. Hij is te ver gegaan met zijn klappen. Ze is dood en hij heeft haar lichaam in die kist gestopt en weggebracht. Godsakker nog aan toe, in ons dorp. Het is ook altijd wat met die import. Wat doen ze hier. Laat ze blijven waar ze thuishoren.’

Piet was geschokt. Alie zette op een rijtje wat hij had gezien. Een moord, zoals in films. Hij had het vanuit zijn toren meegemaakt. Tenminste het laatste deel.

Alie was niet langer te houden. Harder dan anders fietste ze weg. ‘Tot morgen, Piet,’ riep ze nog.

De politie was er al vroeg. Piet zag ze aankomen. Met twee auto’s waren ze. Uit de ene stapten agenten in uniform, uit de andere collega’s in burger. Smeekens deed de deur open en liet ze binnen. Op de hoek van de straat zag hij Alie staan, druk gebarend tussen dorpsgenoten die kwamen kijken wat er aan de hand was. Driekwartier later kwam het gezelschap weer naar buiten. Smeekens tussen hen in, de kinderen huilend in de deuropening achterlatend.

‘Ze hebben hem gearresteerd,’ riep Alie nog voordat ze de toren had bereikt.

Oud nieuws, dacht Piet, weet ik allang

‘Ik heb gisteren de politie ingelicht,’ zei ze stralend, ‘en ze verteld wat jij had gezien. Ze zijn dat nu aan het onderzoeken. Voor de veiligheid van de kinderen hebben ze hem maar meegenomen. Hij zit in het huis van bewaring. Wat een toestand, Piet. Ze komen ook nog met jou praten.’

De agent in burger nam alle tijd om de gebeurtenissen met Piet door te nemen. Piet vertelde hem wat hij had gezien en wees hem op zijn aantekeningen van die ochtend die hij in zijn schrijfblok had genoteerd. De aardige agent las ze aandachtig door.

‘Bedankt Piet, je hebt ons erg goed geholpen,’ zei de agent. Piet voelde zich belangrijk.

Iets later zag hij de agent bij zijn vader staan, regelmatig wezen ze naar de toren. Toen de agent weg was, klom zijn vader de trap op naar zijn toren.

‘Luister jongen,’ zei hij. ‘Je moet je geen gekke dingen in je hoofd halen. Misschien is er iets gebeurd, misschien ook niet. We weten het niet. De politie is het aan het onderzoeken. Laten we hopen dat we gauw meer weten. Ik heb het er ook nog met Jan Bruins over gehad. Ik ben

het met hem eens dat die Alie Bullens meer slecht dan goed doet. Zij maakt je overstuur. Ik heb haar verteld dat ze jou met rust moet laten.’ Bij het weggaan streek hij Piet over zijn vuurrode lokken.

Het huis aan de Pastoor Maandagstraat lag er al enkele dagen verlaten bij nadat de kinderen waren opgehaald. Door een vrouw. Een tante, dacht Piet.

Zo spannend de voorbijgaande dagen waren geweest, zo stil was het nu. Piet zag niets en hoorde niets. Ook niet van Alie. Hij snapte zijn vader goed, maar miste haar praatjes toch wel. Zijn aandacht was niet meer alleen op de Pastoor Maandagstraat gericht. Ook de rest van het dorp werd weer het werkterrein van de torenkijker. Het leven nam bijna weer zijn normale gang.

Vier dagen nadat Smeekens door de politie was opgehaald, zag hij hem weer. Een politieauto zette hem af. Tegelijkertijd kwam de tante met de kinderen aanrijden. Hij omhelsde ze en iedereen leek blij. Met de armen om elkaar heengeslagen liepen ze naar binnen. Hoe druk het op straat bij zijn arrestatie was geweest, nu zag Piet verder niemand. Ook Alie was in geen velden of wegen te bekennen.

Jan Bruins had hem enkele dagen later verteld hoe het zat. Die van Smeekens hadden wel vaker ruzie. De laatste tijd ging het helemaal niet best, want de vrouw wilde uit de Jehova’s getuigen stappen en haar kinderen meenemen. Dat vond hij niet goed. Als ze eruit wilde stappen, moest ze dat zelf weten, maar de kinderen bleven bij hem. Die hadden binnen de Jehova’s een goed thuis. De kinderen wilden bij de vader blijven.

De burens hoorden al dat geruzie en het huilen van de kinderen en hadden daar hun eigen gedachten over. Alie stookte dat vuurtje verder op totdat bijna iedereen ervan overtuigd was dat het goed mis was in dat gezin.

Toen het niet lukte om haar kinderen mee te krijgen, vertrok ze maar alleen. Naar haar zus. Door uit de Jehova’s te stappen was zij niet langer zijn vrouw en hun moeder. Ze werd verstoten.

Smeekens verzamelde haar kleren en persoonlijke spullen, stopte ze in een grote kist en zette die bij zijn schoonzus voor de deur. Dat hij door de politie werd meegenomen had alles te maken met Alie die hem afschilderde als een moordenaar, een monster waar zijn kinderen niet meer veilig bij waren. De politie kon geen kant uit en nam hem mee. Toen zijn verhaal bleek te kloppen, kwam hij weer vrij.

‘Een hoop gedoe om niks,’ vond Jan Bruins. ‘Vooral door die Alie Bullens. Ik had je toch gewaarschuwd voor dat mens. Dat je je niet gek moest laten maken. Ze zouden háár eens een tijdje vast moeten zetten, dan leerde ze die streken wel af.’

Piet schaamde zich. Waarom had hij niet beter naar Jan Bruins geluisterd en minder naar die vervelende vrouw? Waarom had hij niet gekeken zoals hij al jaren keek? Gewoon kijken.

Daar was hij goed in. Zoiets als nu met Smeekens ging hem boven zijn pet.

Binnen vroeg hij zijn moeder een postzegel en een enveloppe. ‘Familie Smeekens, Pastoor Maandagstaat 24,’ schreef hij. In de enveloppe zat een briefje dat hij in zijn toren had geschreven. ‘Sorry,’ stond er in keurige blokletters. En daaronder: ‘Piet van de toren.’